

הלכות נפילת אפים סימן קלא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ט]

"מה נעשה" בעמדה (12).

(12) ובטעם הדבר כתב בערוך השולחן (ס"ט), שהנהגה זאת עצמה רומזת על כך שהתפללנו בישיבה בעמידה ובנפילה, ועל כן מה נעשה עוד, רק עליך עינינו.

[משנ"ב ס"ק י]

ויפל על פניו קצת עם הצבור (13) וכו', ואסור לישאומרים לישב נגדו אפילו כמלא עיניו (14).

(13) וביאר הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פכ"ג הע' רלח), שמסתבר שאין כוונת המשנ"ב ליומר שלא ישב במקום שפסע, אלא שאף אם אין באפשרותו לשבת שם, לא יחזור למקומו, אלא יאמר נפילת אפים בעמידה.

(14) והיא דעת היש אומרים הנזכרת בשו"ע לעיל (סי' קב ס"א), ובמשנ"ב שם (ס"ק ט).

[משנ"ב ס"ק יא]

אין לאו וקא, אלא הוא הדין ספר תורה לחוד (15).

(15) ואף אם יש שם ארון, ואין הספר תורה בארון שלו אלא בארון בצד בית הכנסת במקום שמור יותר, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סי' כא) שחייבים בנפילת אפים, מכיון שיש ספר תורה במקום שמתפללים שם.

ובמקומות שרק בב' וה' מביאים את הספר תורה לארון, ובזמן אחר נמצא במקום יותר שמור, דעת הגר"ש אויערבך (אשי ישראל פכ"ה הע' לו) שיש להקל ליפול על פניהם אף שכעת אין הספר תורה בתוכו.

וכן מקום שהזמינוהו לבית הכנסת ועדיין לא הספיק להכניס בו ספר תורה, כתב הגר"ש אויערבך (תשובה להגר"י בורדיאנסקי בתחילת ספר שיח הלכה) שמסתבר שאין להקפיד וצריכים ליומר תחנון.

[משנ"ב שם]

שנפילה היא לפני ארון ה', וכדכתיב במלחמת העי' ויפל על פניו לפני ארון ה' (16) וכו', ויש חולקין בזה (17).

(16) ומטעם זה כתב הגר"מ טוקצינסקי (בספרו הלכות ארץ ישראל סי' א אות ט"ט), שמנהג ירושלים ליפול נפילת אפים אפילו במקום שאין ספר תורה, משום שירושלים כל מקום נקרא 'לפני ה'', וכן כתב בשו"ת אגרות משה (י"ד ח"ג סי' קכט), והוסיף, שאין הנהגה זו נחשבת שינוי מנהג, וכל אדם שבא לירושלים צריך לנהוג כן.

ומפני שהטעם הוא משום קדושת ירושלים, דעת הגר"ש אויערבך (אשי ישראל פכ"ה הע' לט) שיש לנהוג כן רק בירושלים שבין החומות המקודשות בקדושת ירושלים, ולא במקומות החדשים. ולענין המנהג כתב הגר"ש אויערבך (בתשובה להגר"י בורדיאנסקי שם), שבכל ירושלים, אף שלא בתוך החומות, נוהגים שנופלים על פניהם אפילו שאין ספר תורה.

אולם בתשובה (כת"י, הובאה בהליכות שלמה תפלה פ"א סי"א) הוסיף, שדומדקדים נוהגים מחוץ לחומות לאומרו בלא נפילת אפים.

(17) וכן נהג הגר"י קניבסקי למעשה, שנפל על פניו בחדרו אף שלא היה שם ספר תורה, כיון שהיי שם ספרים (ארחות רבנו ח"ב עמ' סז). וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ענינים סוף הל' יום טוב אות י'), והוסיף, שזה דוקא במקום שהספרים מונחים בו באופן קבוע.

ובמקום שמחנכים את הקטנים לנפילת אפים, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ה סי' ב) שיש להקל כדעה זו.

[משנ"ב ס"ק יג]

צריך נפילת-אפים, כיון שיוכל לראות מהחלונות מקום הארון (18).
(18) ואף אם יש שם וילון, כתב הדעת תורה (ס"ב ד"ה וחזר) שנחשב כפתוח.

[משנ"ב ס"ק יד]

והנה לפי המבאר דסימן נה סעיף כ, אגרי הקא דאין שם טנוף מפסיק בין ביתו לבית-הקנסת (19).

(19) שם כתב השו"ע, שאם יש מניין אנשים שאומרים קדיש וקדושה, ושומע אותם אדם הנמצא רחוק מהם, יש אומרים שאינו יכול לענות עמוהם, אלא אם כן אין מפסיק ביניהם שום דבר טנוף או עבודת כוכבים. וכתב המשנ"ב שם (ס"ק סב), שמכך שהביא השו"ע שם דעה זו בשם יש אומרים, נראה שאין דין זה ברור לו, והוסיף, שאף מהרמ"א (סי' עט ס"א) משמע שאינו טובר כן, ובשם החי' אדם כתב, שרק 'ברכו' לא יענה, אבל 'אמן' יהא שמיא רבא ו'קדושה' שדינים כפסוקים יכול לענות.

[משנ"ב ס"ק יז]

ובין השקשות של לילה נוהגין לפל (20).

(20) ובענין המנהג בירושלים, דעת הגר"ש אלישיב (תפילה כהלכתה פ"ה הע' סד) שאין נופלים על פניהם לאחר שקיעת החמה. וביאר הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ג סי' ד), שחששו לדעת המקובלים שיש סכנה לאימור משקיעת החמה ואילך, וחמירא סכנתא.

[שעה"צ ס"ק טו]

בנפילת אפים שומעין להקל (21).

(21) ובפי שכתבו הפוסקים (ראה שערי תשובה סוף ס"ק יד), שבספק נפילת אפים אזלינן לקולא, שהרי נפילת אפים אינה חובה אלא רשות, כמבואר בטור בשם רב נטורנאי.

[משנ"ב ס"ק כ]

אין הצבור נגדרין אחריו, ואומרים תחנון (22).

(22) אבל אם האבל עצמו יורד לפני התיבה בבית הכנסת, כתב הגשר החיים (ח"א פ"ב סי' ג אות יא) שהציבור לא יאמר תחנון, וכן דעת הגר"ש אויערבך (נחמו עמי פ"ח סי"ח).

[משנ"ב שם]

כשמתפלל במקום המת קשצין האבל בביתו שלא לומר תחנון (23).

(23) וכן המנהג, שאין אומרים שם תחנון (גשר החיים שם אות א וסעיף ג-ד). אך דוקא כשבבית זה נפטר המת, או שהוא לשם לאחר פטירתו, אך אם לא נפטר שם וגם לא הביאודו לשם לאחר פטירתו, אלא שמתפללים שם לעילוי נשמותו, כתב שם שאם אין שם אבליים, אומרים תחנון.

[משנ"ב שם]

אפלו כשהולך אחר-כך לביתו אין צריך לאמרו (24): ובתנא, שגומרים את ההלל (25), צריך לאמרו אחר-כך בביתו (26).

(24) ואף אם רוצה לקוראו בביתו בברכה, דעת הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פל"ט הע' ק) שאסור לעשות כן.

ולענין המנהג, כתב הגשר החיים (שם ג אות ו) שנוהגים שהאבליים יוצאים מהחדר שמתפללים בו והציבור אומרים הלל, וכן דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה ראש חודש פ"א סט"א).

וכשמתפללים בבית שבו נפטר המת, כתב הגשר החיים (שם) שלא המשך במילואים עמוד 2

יום ב' כ"ט אייר תשע"ו

באר הגולה יב

הלכות נפילת אפים סימן קלא

ב' בית יוסף
הקפ"ה
ג' מהרי"י אפרים
כ"ט ספר ערוכות
ד' שכלי הלקט

בראשית חדש וחנכה (ד) ופורים וערב פסח וערב יום-כפור ותשעה באב (מנהגים, וע"ל סי' תקנ"ט): **ב' הנפילת אפים**, (י) **מישב** (ה) **ולא מעמד**. הגה יש אומרים דאין נפילת אפים אלא במקום שיש (יא) **ארון וספר-תורה** (ו) **בתוכו**, אבל בלא זה אומרים תחנה בלא (יב) **כסוי פנים**, וכן נוהגים (כ"י בשם רוקח סי' שצ"ד). (יג) **ותצר בית-ההכנסת הפתוח** (ו) **לכית-ההכנסת** (מהרי"ל) או בשעה שהעביר מתפללין, אז (יז) **אפילו יחיד** (ס) **בביתו** (טו) **אומר תחנה בנפילת אפים** (ד"ע סי' אגור): **ג' (טו) גאין נפילת אפים** (ט) **בלילה**. ובלילי אשמרת נוהגים **לפל על פניהם**, (יח) **שהוא קרוב** (יט) **ליום: ד' יתהגו שלא לפל על פניהם**, (כ) **לא בבית** (י) **ו' האבל** (כא) **ולא בבית החתן** (כב) **ולא**

שערי תשובה

[י] **האבל**. עכ"ט מ"ש בשם הש"י ביו"ד. ועין בספר פרי-האדמה ובבר"י המנהג ירושלים שלא לומר תחנונים בבית הכנסת אף שאין שם אבל, עין שם. ומ"ש בשכנ"ג יתום כ"ו, לא ידעתי מה שנאסר. וכן מ"י לענין מילה, שאף שמת אביו קודם שנולד מ"מ לשפלין אותו אין אומרים תחנון, עין שם. ועין באשל-אברהם בשם תשובת מהר"ש בשאין אבי הבן בעיר, ועין שם שכתב שאין מלין בבהכ"נ כי אם בבית אבי הבן, כיון שהקורבים הולכים לבהכ"נ ומתפללים שם אין נפילת-אפים, עין שם, והנהגה המנהג הכנה"ג שכתב לקמן סי' יב. ועין פאר"קעב שיש מקומות נודדים קטנים מילה בבהכ"נ אשר שם הרב העיר והיא תשנה משאר בהכ"נ שבעיר, אין אומרים תחנון

מ"א. וקא בשעה שהעביר אומרים תחנון אומר עמהם, ועין סי' נה סעיף כ דה"ה כאן, מ"א. וכ"ש שמתפללין במנן בבית בשעה זו ואין להם ס"ת, דיש שם נפ"א, ט"ו, ועין בשכנ"ג: **ג' (ט) בלילה**. ובין השמשות מפר, ט"ו: **(י) האבל**. ר"ל דאין אומרים

משנה ברורה

ג' (טו) אין נפילת אפים וכו'. והשעם על-פי קבלה עין בבית יוסף. ולומר המזמור של נפילת אפים אין חשש אפילו בלילה [א"ר]: **(יז) בלילה**. ולכן אם נמשכה תפלת המנחה עד הלילה אין נופלין על פניהם, (יז) ובין השמשות של לילה נוהגין ללפל⁽¹⁾. ובנימין שומרים "אבינו מלכנו" במנחה, ויכל ללפל "אבינו מלכנו" כדי לפל מבעוד יום [מ"א וש"א]: **(יח) שהוא קרוב וכו'.** ובאליה רבה הביא להקל מחצות ולחל, וכן משמע במנן-אברהם: **(יט) ליום**. ויש נוהגין להצריך בסליחות עד ג' כיון היום ואז יפלו על פניהם, אף בערב-ראש-השנה לא יתכן מנהג זה, שהרי אין נופלין על פניהם בערב-ראש-השנה [מ"א]: **ד' (כ) לא בבית האבל**. הנהגה פל שבעה, והשעם, דאז מדת הדין מתוחה עליה, ועל-כן יש להזהר מלהגביר מדת הדין, וכמו השעם דאין נפילת-אפים בלילה [לבוש]. (טו) ואפילו אחר שצא מביתו אין צריך לומר, דמתחנן מקומו מיד אחר תפלת שמונה-עשרה, וכנ"ל בריש הסימן, אבל "והוא רחום" יאמר אחר-כך בביתו, (יז) ויש מקלין בזה. והנהגה פל זה דוקא בבית האבל אין אומרים תחנון שלא להגביר מדת הדין, (יז) אבל בשעה-אבל מתפלל בבית-ההכנסת או בבית אחר, אין העביר נגדיו אחריו, ואומרים תחנון⁽²⁾, ומכל מקום האבל עצמו לא יאמר. ועין באליה רבה שמתפסק, דאפילו שמתפלל במקום המת בשאין האבל בביתו שלא לומר תחנון⁽³⁾. (יח) אין אומרים הלל בבית האבל. ובראש-חדש שמתפלל בבית האבל, אפילו ששהולך אחר-כך לביתו אין צריך לאמרו⁽⁴⁾; ובחנכה, שגומרים את ההלל⁽⁵⁾, צריך לאמרו אחר-כך בביתו⁽⁶⁾. (יט) אבל בשבת שקל בו ראש-חדש, או אם קבר את מתו בגלגל, אפילו אם מתפללין בבית האבל אומרים הלל, כיון שאין בו אבלות: **(כא) ולא בבית החתן**. הנהגה משעה (כ) שנוקנס להפסקה, אבל מקדים אומרים⁽⁷⁾; ויש מקלין אף בשחרית⁽⁸⁾ [שלחן-שלמה, וכן משמע קצת מהגר"א]. וכתבו האחרונים, דאפילו נצא אחר-כך לביתו גס-כן אין צריך לומר תחנונים, דכיון שהיה בבית החתן או בבית-ההכנסת בשעת התפלה חלה עליו השמחה, וכן במילה דיןא הכי: **(כב) ולא בבית-ההכנסת כיום מילה**⁽⁹⁾.

שער הציון

(ט) עלת-תמיד ושיורי קצת הגדולה, ובטגן-גבורים מסכים עמהם, עין שם: (י) והוא הדין בצורה [אחרונים]: (יא) פריימגרים ולבושי-שרד בבאר דברי הש"י: (יב) מנן-אברהם. ונראה לי פשוט דאם יש בעצרת בית-ההכנסת בצדו הדר בפני עצמו, אפילו הוא פתוח להעברה בשעה שפתח בית-ההכנסת פתוח להעברה גס-כן אין נופלין שם אפים, כיון שהוא חדר בפני עצמו: (יג) מנן-אברהם: (יד) ט"ו ודרן-הסכים וש"א: (טו) ט"ו וש"א: ואף דדרן-הסכים חולק, בנפילת אפים שומעין להקל⁽¹⁾: (טז) ט"ו בעיף-קטן י שחור מסעף-קטן ט: (יז) אליה רבה וש"א: (יח) מנן-אברהם וש"א: (יט) פריימגרים ודרן-הסכים: (כ) דדרן-הסכים:

באר היטב

(ד) ופורים. אפילו פורים קטן כמ"ש סי' תרצו: (ה) **ולא מעמד**. ובר"כ שכתב שאם נצח לצעות מעמד בשאי, וכ"ה במהרי"ל, ע"ל סי' קכג ס"ק ה מ"ש בשם מהרי"ל: וב"י כתב דע"פ הקבלה תהיה מושב דוקא, ומשמע דאפילו סים עתה הפלתו לא יפל מעמד, ואם א"א לישוב שם ימתין כדי הלוך ד"א ויחזור למקומו לפל מושב: (ו) **בתוכו**. ארון ל"ד אלא ס"ת לחוד, כ"ה ברקמ, ט"ו. ואפילו יחיד בביתו נופל אם יש לו ס"ת, מ"א. וכתב בשכנ"ג דתרוקת מודה דשאר ספרים ה"ה ס"ת, ועל דא אגא סטיקנא לפל על אפי ה"כא דנריסנא, ע"ש: (י) **לכית-ההכנסת**. אבל אם ברהכ"נ נצול לא, אלא יאמר תחנה בלא כסוי עינים, ובהכ"נ של נשים נופלין, מהרי"ל: (ס) **בביתו**. דוקא וכ"ש שמתפללין במנן בבית בשעה זו ואין להם ס"ת, דיש שם נפ"א, ט"ו, ועין בשכנ"ג: **ג' (ט) בלילה**. ובין השמשות מפר, ט"ו: **(י) האבל**. ר"ל דאין אומרים

להתפלל בענין אחר, אגו אומרים "ואנחנו לא נדע מה נעשה" וכו'. ונראה לומר "ואנחנו לא נדע" בשיבה, "מה נעשה" בעמידה⁽¹⁾ [של"ה ואחרונים]: **ב' (י) מושב**. כתב בית-יוסף שהשעם הוא על דרך הקבלה, ובר"כ ששאין קפידא. כתבו אחרונים: בשעת הדחק נכיל לסמך על הרי"כ⁽²⁾; ועל-כן אם סים הפלתו וצריך לעמד על-כל-פנים כדי הלוך ד' אמות, וקדם שחור זה התחיל העביר לומר תחנון, יעמד שם במקומו ויפל על פניו מעמד עם העבירים⁽³⁾; וכן אם אחר עומד נגדו ומתפלל שמונה-עשרה, ואסור ליש-אומרים לישוב נגדו אפילו כמלא עיניו⁽⁴⁾, ואי אפשר לו לילה לצדדיו, יפל על פניו מעמד, וכן כל כהאי גוונא: **(יא) ארון וספר-תורה בתוכו**. ארון לאו דוקא, אלא הוא הדין ספר-תורה לחוד⁽⁵⁾. ושעם ה"ש-אומרים, משום דמצינו בקרא נמו שגפילה היא לפני ארון ה', ובדכתיב במלחמת העי "ויפל על פניו לפני ארון ה'⁽⁶⁾". ואם אין שם ספר-תורה רק שאר ספרים, דעת האליה רבה והדרן-הסכים דלא יפל על פניו, רק יאמר המזמור בלא נפילת-אפים, (ט) ויש חולקין בזה⁽⁷⁾. ובמקום שיש ספר-תורה, לכלי עלמא אפילו יחיד בביתו נופל על אפיו: **(יב) כסוי פנים**. הוא נפילת אפים שלנו: **(יג) ותצר בית-ההכנסת הפתוח וכו'.** הנהגה, דבעת שהתפלל (י) בתצר ה"י פתח בית-ההכנסת פתוח (יז) ונוכח לראות מאותו צד מקום הארון, ה"י כמתפלל לפני הארון; מה שאין כן אם מתפלל בתצר בצדדים אחרים, כגון שפתח בית-ההכנסת במערב והעברה נמשכת גם לצד דרום, והוא מתפלל שם, ואין שם ספר-תורה, אין צריך נפילת-אפים: (יז) והוא הדין אם היה פתח בית-ההכנסת נעול, אפילו הוא מתפלל בתצר נגדו, אין צריך נפילת-אפים. כתבו האחרונים, דאם הוא מתפלל בעצרת-נשים גס-כן צריך נפילת-אפים, כיון שייכל לראות מהסולנות מקום הארון⁽⁸⁾: **(יד) אפילו יחיד בביתו**. משמע דאפילו הוא רחוק מבית-ההכנסת גס-כן נופל על אפיו. והנהגה לפי המבאר בסימן נה סעיף כ, אגרי הקא דאין שם טנוף מפסיק בין ביתו לבית-ההכנסת⁽⁹⁾ [אחרונים]: **(טו) אומר תחנה וכו'.** והוא (י) שהעביר גס-כן אומרים תחנון בשעה זו:

מילואים הלכות נשיאת פנים סימן קכח

המשך מעמוד 8

[משנ"ב ס"ק נא]

והמנכ"ג שהכל עומדין (68).

(68) מלשוננו שכרב שכן הוא המנהג, כתב בשו"ת ציץ אליעזר (חי"ד כי' יח) שמשמע שחולים ותשושי כח שקשה להם העמידה, יכולים לשבת על מקומם.

ואף בשאין כהנים, והש"ץ אומר א"א, כתב האדר"ת (עובר אורח לסי' קכז) שצריך הציבור לעמוד, כמו בברכת כהנים [וכמבואר במאירי כוטה לח, א], אולם הציץ אליעזר (שם) כתב, שמכך שהשמיט המשנ"ב דין זה, נראה שסובר שאין המנהג כן.

חבירו. והאדר"ת (הובא בספר ברית הלוי, מלואים עמ' קט) כתב, שאין יוצאים בברכת כהנים ע"י שומע כעונה, משום שצריך בה 'לשון הקודש', ועל ידי השמיעה אין זה נחשב אמירה בלשון הקודש.

[משנ"ב שם]

והפלו בדיעבד לא יצאו באופן אחר (67).

(67) ודינים אלו עיקרם על עצם הברכה, דהיינו "ברכך" "יאר" ו"שאל", ומטעם זה כתב בשו"ת שבת הלוי (חי"ד סי' כח) שאף אם לא יברכו ברכת 'אשר קדשנו במצוותיו' לא תיקנו כלום, כיון שהעיקוב הוא בברכת "ברכך" וכו'.

הלכות נפילת אפים סימן קלא

המשך מעמוד יב

(28) ובטעם הדבר כתב בתרומת הדשן (פסקים וכתבים סי' פ), שדומה הדבר לדין אמירת 'למנצח' בערב פסח, שאין אומרים אותו בשחרית מחמת הקרבת קרבן התמיד שאחר חצות.

וכתב בשו"ת שבת הלוי (חי"ד סי' יח) שהיינו דוקא באופן שהחופה תתקיים מבעוד יום, אבל אם החופה תתקיים בלילה אחרי צאת הכוכבים, יש לומר תחנן אף במנחה גדולה וכל שכן בשחרית. אך אם מתפללים מנחה קטנה ואחר כך ערבית ואחר כך עושים החופה וכל שכן אם מתפללים במקום החופה, אין אומרים תחנן. והוסיף, שהחתן עצמו בכל אופן לא יאמר תחנן. אמנם דעת הגרש"ז אויערבך (אשי ישראל פכ"ה הע' פב) שאפילו אם נאספו לכבוד החתונה, יש לומר תחנן, אם לא שהחתן מתפלל עמהם שאז אין לומר תחנן.

[משנ"ב ס"ק כב]

ולא בבית הקנסות ביום מילה (29).

(29) ואם ספק אם תתקיים המילה ביום זה, דעת הגר"ש אלישיב (אשי ישראל פכ"ה הע' צב, מילה שלמה פ"ב תשובה מו) שיאמרו בעלי הברית תחנן. מאידך, דעת הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל שם) שלא יאמרו תחנן, שספק החנן להקל.

יאמרוהו הציבור כלל, אף אם האבל יוצא מהחדר.

(25) ולקמן (סי' תרפ"ג ס"ק א) ציון לעיון בשערי תשובה שם (ס"ק א) שהביא מחלוקת הפוסקים בזה, וסיים המשנ"ב שם, שהאבל עצמו בודאי לא יאמר.

(26) וטעם החילוק שבין ראש חודש לחנוכה, מבואר במג"א (ס"ק י). שכיון שלדעת התנא רבתי (סי' סח) יש לומר הלל בחנוכה אף בבית האבל, משום שהלל זה הוא חיוב מדינא, ואילו בראש חודש אין לומר הלל בבית האבל, משום שאינו אלא מנהג, לכן אנו פוסקים שלא יאמר היחיד הלל של ראש חודש לאחר שחזר מבית האבל לביתו, שהרי יש אומרים שיחיד אינו אומר הלל בראש חודש, ועשרה שפרשו מן הציבור לבית האבל דינם כיחידים, מה שאין כן בחנוכה, שלכל הדעות יחיד גומר בו את ההלל, לכן על כל פנים יאמר אותו היחיד לאחר שחזר מבית האבל אל ביתו.

[משנ"ב ס"ק כא]

הינו משע"ה שנקנס לחפה, אכל מקדש אומרים (27); ויש מקל"ן אף בשחרית (28).

(27) וכן הורה החזו"א (ארחות רבנו ח"ג עמ' רי) לומר תחנן עד כניסתו לחופה.

הלכות נפילת אפים סימן קלא קלב

המשך מעמוד 26

עולה לתועלת נשמת מי שאמירת הקדיש שייכת לו.

(8) ובביאור הענין כתב באלף המגן (על מטה אפרים סוף הספר דיני קדיש יתום שער א ס"ק א), שבאותו יום מעלים את המת למדרגה עליונה יותר, ולפיכך בודקים את הבן אם הוא ראוי שהוריו יתעלו, כי האב חבן בגוף אחד, ועל ידי מעשיו הטובים של הבן מתעלים הוריו, וכן להיפך ח"ו.

(9) והזהר בדל בין שני טעמים אלו, כתב הלבוש (ד"ה ואפילו) לענין אם דוחה בן היארציט את בן השלושים לגמרי, או שאינו דוחה אותו אלא מקדיש אחד, שאם אמירת הקדיש היא עביר הנפטר דוחה בן היארציט את בן השלושים לגמרי, אך אם הוא עביר החי אינו דוחה אלא קדיש אחד. וראה ביה"ל כאן (תחילת עמ' טו) שכתב בן יארציט דוחה את בן השלושים רק מקדיש אחד.

החיים (ח"א פ"ל אות י ס"ק יב) שזה דוקא באופן שאומרים אותו כולם יחד מילה במילה, כדי שכולם יענו אמן בשווה, ואף בשו"ת חתם סופר (ארי"ח שם) כבר עורר בזה. ולפיכך כתב (גשר החיים שם), שלמעשה ראוי מאד להימנע מזה לכתחילה.

ובטעם האוסרים, הוזכרו כמה טעמים, בשו"ת בנין ציון (שם) כתב שאי אפשר בצורה זו לשמוע ולכוון, כיון שזה מקדים וזה מאחר. ובשו"ת חתם סופר (שם) כתב שזכות הקדיש היא להיות השליח לזכות את הרבים שאומרים אחריו אמן, וכאשר הרבה אומרים יחד, הרי רק אחד זוכה את הרבים, והשאר הרי הם כמסייע שאין בו ממש. והחזו"א ביאר, שאין לעשות כן כשם שאין שני שליחי ציבור (דינים והנהגות שם).

והאומר קדיש המגיע בדין לחבירו, כתב בשו"ת חתם סופר (יו"ד שם) בשם ה"ש יעקב' שלא התעיל לעצמו ולא הפסיד לחבירו, שהקדיש

